## Cum a devenit ateismul disciplină academică

CZU: [211.5 + 141.45]:378(478)(091)

Liliana ROTARU

Ateismul științific a reprezentat o construcție sovietică solidă, elaborată cu multă abilitate, și a fost, în mare parte, funcțională în cadrul ideologic și politic pentru care a fost creat. Având mai multe fațete – ideologică, organizatorică, metodologică, educațională și altele –, ateismul științific a fost pus în practică în și prin învățământul superior, în primul rând, prin disciplina academică *Bazele ateismului științific*, disciplină, care și-a schimbat numele în diferite perioade, în dependența de accentele ideologice și/sau științifice, de subordonarea departamentală și de categoria instituției de învățământ superior, dar și de viitoarea specialitate a studenților.

Ateismul, lupta împotriva bisericii și propaganda antireligioasă au însoțit întreaga istorie sovietică, dar disciplina *Bazele ateismului științific* a ajuns unitate obligatorie în planul de studiu pentru toate specialitățile din instituțiile de învățământ superior și mediu de specialitate din URSS în anul 1964, deși educația ateistă și „propagarea unei viziuni științifice asupra lumii" a fost întotdeauna parte a activității curriculare și extracurriculare în învățământul superior sovietic. După adoptarea celor două hotărâri ale CC al PCUS din 7 iulie și 10 noiembrie 1954, care se refereau la greșelile propagandei științifico-ateiste, propaganda științifică ateistă devine „zona cea mai importantă a activității ideologice" și ateismul științific – factor important în politica educațională. Urmând directivele unionale, CC al PCM dispune, la 3 august 1954, „intensificarea activității de educare a studenților în spiritul materialismului militant", organizarea sistematică a activităților cu caracter științifico-ateist, predarea disciplinelor academice prin prismă ateistă și completarea conținuturilor disciplinei *Materialismul dialectic și istoric* cu cele științifico-ateiste. Încercarea CC al PCM de a introduce *Bazele ateismului* în planurile de învățământ ale instituțiilor de învățământ superior din RSSM (3 iunie 1958) a rămas nerealizată, pentru că autoritățile republicane nu au primit niciun fel de indicații din partea Ministerului Învățământului Superior al URSS. Începând cu anul academic 1959/1961, disciplina *Bazele ateismului* a fost inclusă în planul de învățământ în cate-

goria celor opționale, dar documentele autorităților instituțiilor de învățământ superior, de stat sau de partid republicane doar consemnează acest fapt, fără a detalia. Considerăm că acalmia autorităților era determinată de deficitul de cadre ce ar fi putut asigura predarea *Bazelor ateismului,* precum și de lipsa programelor, manualelor, literaturii și a documentelor programatice.

Astfel, ateismul marxist, ca disciplină academică independentă, a fost introdusă treptat în învățământul superior: paralel cu altă disciplină ideologică – *Materialismul dialectic și istoric,* s-a predat o perioadă un curs facultativ de ateism. Însă, odată ce noul program al PCUS, adoptat de Congresul al XXII-lea al PCUS (31 octombrie 1961), a trasat noua direcție de dezvoltare a URSS – construcția comunismului și crearea unei „societăți fără religie", iar autorităților de partid li s-a indicat să desfășoare o propagandă științifico-ateistă sistematică în scopul de a demonstra inconsecvența religiei și a forma cetățenilor sovietici o viziune „corectă" și „științifică", adică comunistă, asupra lumii, procesul de instituționalizare a ateismului științific în școala superioară se intensifică. Începând cu anul 1961, au fost publicate primele manuale, iar în anul 1964, în baza hotărârii CC al PCUS *Cu privire la măsurile de îmbunătățire a educației ateiste a populație*, disciplina *Ateismul științific* (în volum de 24 de ore academice) devine disciplină obligatorie în toate instituțiile de învățământ superior și medii de specialitate cu profil medical, agricol și pedagogic din subordinea Ministerului Culturii URSS și a ministerelor unionale ale culturii și în calitate de disciplină opțională în toate celelalte unități de învățământ superior. Astfel, către mijlocul anilor ,60 ateismul științific a fost instituționalizat în spațiul academic sovietic, devenind un important factor în politica educațională a statului sovietic de creare a lui *homo soveticus*.